

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“บุหรี่” เป็นสิ่งเสพติดที่ถูกกฎหมาย แต่มีพิษภัยร้ายแรงมาก บุหรี่ยังมีผลต่อการทำลายสุขภาพในระยะยาว จากข้อมูลชี้ว่า “ในควันบุหรี่มีสารเคมีมากถึง 4,700 ชนิด และมี 42 ชนิดที่เป็นสารก่อมะเร็งทั้งในคนและสัตว์ทดลอง รวมทั้งยังมีสารระคายเคืองต่อทางเดินหายใจอีกหลายสิบชนิด” (หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ออนไลน์, 2552)

นอกจากนี้ผลการวิจัยเป็นจำนวนมากพบว่า การสูบบุหรี่ไม่ได้มีผลกระทบเฉพาะผู้สูบบุหรี่เท่านั้น แต่ส่งผลกระทบต่อผู้ที่ไม่สูบบุหรี่ด้วย เป็นผลมาจาก ควันบุหรี่ในบรรยากาศ (Environmental Tobacco Smoke) หรือมีชื่อย่อว่า ETS จะประกอบด้วยควันบุหรี่หลัก 2 ชนิด คือ (เอมอร์ พุทธิพิสิฐเชฐ, 2542, น.2)

- 1) ควันสายหลัก (Mainstream Smoke) คือ ควันที่ผู้สูบบุหรี่ สูบเข้าไปในร่างกายและในที่สุดจะพ่นควันนี้ออกสู่อากาศรอบๆ ตัวผู้สูบนั่น
- 2) ควันสายข้างเคียง (Side Stream Smoke) คือ ควันที่ลอยจากปลายมวนบุหรี่ที่อยู่ระหว่างการสูบ หรือ บุหรี่ที่ผู้สูบถือไว้เฉยๆ บางครั้งควันชนิดนี้ได้รับการเรียกว่า ควันบุหรี่มือสอง หรือ Second-Hand Smoke

จากการเปรียบเทียบสารประกอบในควันสายหลักและควันสายข้างเคียง พบว่าสารพิษและสารคาร์ซิโนเจนหรือสารก่อมะเร็งในควันสายหลักและควันสายข้างเคียง มีคุณลักษณะใกล้เคียงกัน แต่ที่มีความแตกต่างกันคือ ในควันสายข้างเคียงจะมีอนุภาคมูลฐานที่เล็กกว่าในควันสายหลัก ส่งผลให้ปริมาณความเข้มข้นของสารพิษในควันสายข้างเคียงมีมากกว่าในควันสายหลัก จึงเป็นที่ยอมรับทางการแพทย์ว่า ควันบุหรี่เป็นผลร้ายต่อสุขภาพของผู้สูบและไม่สูบบุหรี่ที่อยู่ใกล้เคียง โดยข้อมูลของสำนักงานคุ้มครองสิ่งแวดล้อมสหรัฐอเมริกา องค์การอนามัยโลก และองค์กรทางวิทยาศาสตร์อื่นๆ ที่ได้ศึกษาในเรื่องนี้ระบุตรงกันว่า ควันบุหรี่มือสองเป็นสารก่อมะเร็งในมนุษย์ที่ไม่มีระดับ “ปลอดภัย” ในการสัมผัสเลย (กระทรวงสาธารณสุข, 2551)

ด้วยเหตุนี้ทางภาครัฐจึงได้เล็งเห็นถึงโทษของบุหรี่ที่มีผลต่อสุขภาพของประชาชนจึงได้ออกพระราชบัญญัติเพื่อคุ้มครองสุขภาพผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติเพื่อควบคุมยาสูบ พ.ศ. 2535 โดยใจความสำคัญคือ เพื่อคุ้มครองสุขภาพของผู้ที่ไม่สูบบุหรี่ กำหนดเขตพื้นที่

อนุญาตในการสูบบุหรี่อย่างชัดเจน ควบคุมการผลิต และการจำหน่ายบุหรี่ เป็นต้น นอกจากนี้ ประเทศไทยยังได้ลงนามกับองค์การอนามัยโลกที่จะปฏิบัติตามกรอบอนุสัญญาว่าด้วยความคุมยาสูบ โดยที่มีสาระสำคัญคือ การคุ้มครองสุขภาพของประชาชนให้ปลอดภัยจากควันบุหรี่ ซึ่งกิจกรรมในการคุ้มครองสุขภาพผู้ไม่สูบบุหรี่ โดยการทำให้สถานีสสาธารณะและสถานที่ทำงานทุกแห่งปลอดบุหรี่ 100% เนื่องจากอนุสัญญาดังกล่าว สำนักงานองค์การอนามัยโลกประจำประเทศไทย จึงได้ร่วมกับกระทรวงสาธารณสุขและภาคีที่เกี่ยวข้อง จัดทำโครงการ “สู่สิ่งแวดล้อมประเทศไทย ปลอดควันบุหรี่ 100%” หรือ “Towards 100% Smoke Free Environment Thailand” เพื่อเสริมการดำเนินงานควบคุมยาสูบและสร้างสิ่งแวดล้อมปลอดควันบุหรี่ที่ได้มีการดำเนินงานโดยกระทรวงสาธารณสุขและหน่วยงานภาคีอื่นๆ อยู่แล้วให้เข้มแข็ง และบรรลุวัตถุประสงค์ได้เร็วทันตามกำหนด โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากมูลนิธิริบมเบิร์ก เพื่อการดำเนินการในปี 2552-2553 โดยมีหน่วยงานหลักที่ร่วมดำเนินการคือ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข มูลนิธิธรรมาภิบาลเพื่อการไม่สูบบุหรี่ ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้ด้านยาสูบ และคณะสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล รวมทั้งกระทรวงคมนาคม และบริษัท ขนส่ง จำกัด

สรุปกิจกรรมที่สำคัญในโครงการนี้มี 3 ส่วน ดังนี้คือ (ชัย กฤติยาภิชาติกุล, 2552)

1) การส่งเสริมความเข้มแข็งในการบริหารจัดการ สร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม สร้างกลไกในการร่วมกันทำงาน และพัฒนาขีดความสามารถของหน่วยงานต่างๆ และบุคลากรในการทำให้สถานที่สาธารณะและที่ทำงานทุกแห่งปลอดควันบุหรี่อย่างแท้จริง และยั่งยืน ตัวอย่างเช่น กระทรวงคมนาคม และบริษัท ขนส่ง จำกัด ที่เป็นภาคีเครือข่ายที่สำคัญในโครงการนี้

2) การส่งเสริมสร้างความร่วมมือของทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐและเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มอาชีพต่างๆ และสาธารณชนทั่วไป ให้ร่วมกันปรับปรุง ดูแล ควบคุม กำกับเพื่อทำให้ไม่มีการสูบบุหรี่ในทุกสถานที่สาธารณะและที่ทำงานทุกแห่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานที่ที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น ร้านอาหาร สถานบันเทิง สถานที่ท่องเที่ยว สนามกีฬา สวนสาธารณะ สถานีขนส่ง ป้ายรถโดยสารประจำทาง เป็นต้น ทั้งนี้ จะเน้นสนับสนุนและช่วยกันในการจัดทำโครงการ ปรับปรุงให้สถานที่เหล่านี้ปลอดควันบุหรี่ เช่น โครงการ “สู่สิ่งแวดล้อมประเทศไทยปลอดควันบุหรี่ 100%” หรือ “Towards 100% Smoke Free Environment Thailand” โดยให้สถานีขนส่งผู้โดยสารกรุงเทพฯ (หมอชิต) เป็นต้นแบบตัวอย่างสำหรับขยายผลไปทั่วประเทศแล้ว ยังสามารถเป็นแบบอย่างที่จะเผยแพร่ไปยังประเทศอื่นๆ อีกด้วย

3) การทบทวนปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำให้สิ่งแวดล้อมปลอดจากควันบุหรี่ให้ได้อย่างสิ้นเชิง 100% ทั้ง พรบ. คุ้มครองสุขภาพผู้ไม่สูบบุหรี่ ประกาศกระทรวง และ

กฎหมายอื่นๆ รวมทั้งมาตรฐานงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมายและมาตรฐานงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อให้กฎหมายบังคับครอบคลุมในทุกที่ๆ การสูบบุหรี่จะไปกระทบต่อสุขภาพของผู้คนที่ไม่สูบ และทำให้กระบวนการพัฒนามาตรฐานงานตามระบบปกติของหน่วยงาน รวมถึงเรื่องการทำให้สิ่งแวดล้อมปลอดควันบุหรี่อีกด้วย โดยที่วางเป้าหมายของโครงการ “สู่สิ่งแวดล้อมประเทศไทยปลอดควันบุหรี่ 100% ในปี 2553” คือ ภายใน 2553 ให้มีการดำเนินกระบวนการอย่างกว้างขวางทั่วประเทศที่มุ่งสู่การเป็นประเทศสิ่งแวดล้อมปลอดควันบุหรี่ 100% ให้เกิดขึ้นจริง

เมื่อย้อนไปในช่วงเวลาก่อนปี พ.ศ. 2497 การขนส่งด้วยรถโดยสารประจำทางยังไม่มีมีการควบคุมจัดระเบียบ เอกชนรายใดมีทุนทรัพย์เพียงพอที่จะซื้อรถมาวิ่งรับส่งผู้โดยสาร ก็จะสามารถดำเนินการได้โดยอิสระไม่ต้องขออนุญาตจากทางราชการ ทำให้เกิดการแข่งขันและแย่งกันเดินรถโดยไร้ขอบเขต ไม่มีจุดขึ้นทางปลายทางหรือเส้นทางเดินรถที่แน่นอน ไม่มีตารางการเดินรถหรือเที่ยววิ่งที่แน่ชัด อัตราค่าโดยสารก็ไม่แน่นอนเก็บค่าโดยสารตามความต้องการ เจ้าของรถพอใจจะเดินรถระยะทางแค่ไหนก็จะเดินรถเพียงแค่นั้น ทั้งที่เก็บค่าโดยสารเกินกว่าระยะทางวิ่ง ผู้ขับรถแย่งกันรับผู้โดยสารขับรถเป็นที่น่าหวาดเสียวก่อให้เกิดอุบัติเหตุรถชน หรือรถคว่ำบ่อยครั้ง ผู้โดยสารได้รับความเสียหายบางรายได้รับอันตรายสาหัส บางรายถึงกับเสียชีวิต อีกทั้งพนักงานประจำรถ เช่น ผู้เก็บค่าโดยสารก็ไม่มีมารยาท ตะโกนเรียกผู้โดยสารขึ้นรถแสดงกิริยาจาไม่สุภาพเรียบร้อย ทำร้ายร่างกายผู้โดยสารก็มีปรากฏอยู่เสมอๆ แต่ประการสำคัญก็คือไม่มีสถานีขนส่งผู้โดยสารสำหรับใช้เป็นสถานที่หยุดหรือจอดรถโดยสารประจำทาง จะมีก็เพียงท่าจอดรถโดยสารแต่ละเส้นทางอยู่กระจัดกระจายไม่เป็นระเบียบ

ด้วยสาเหตุต่าง ๆ เหล่านี้ ทางราชการโดยกระทรวงคมนาคมจึงได้ออกกฎหมายเรียกว่า พระราชบัญญัติการขนส่ง พ.ศ. 2497 เพื่อควบคุมจัดระเบียบการขนส่งทางถนนโดยเฉพาะ และได้จัดตั้งกรมการขนส่งทางบกเป็นหน่วยงานรองรับการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของกฎหมายดังกล่าว ซึ่งในบทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้ได้ให้อำนาจกรมการขนส่งทางบก ที่จะดำเนินการจัดให้มีสถานีขนส่ง ผู้โดยสารขึ้น และได้จัดตั้งสถานีขนส่งผู้โดยสารในเขตกรุงเทพมหานครขึ้น 3 แห่งแรกของประเทศไทยพร้อมกัน เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2503 ดังนี้

- 1) สถานีขนส่งสายเหนือและสายตะวันออกเฉียงเหนือ (หมอชิต)
- 2) สถานีขนส่งสายตะวันออกเลียบชายฝั่งทะเล (เอกมัย)
- 3) สถานีขนส่งสายใต้ (ขนส่งสายใต้)

สถานีขนส่งผู้โดยสารกรุงเทพฯ (จตุจักร) ที่เรียกกันทั่วไปว่า หมอชิตใหม่ หมอชิต 2 และ หมอชิต ดำเนินงานโดย บริษัท ขนส่ง จำกัด (บขส.) โดยการเช่าพื้นที่ของการรถไฟแห่งประเทศไทย จำนวนพื้นที่ 72 ไร่ 2 งาน 92 ตารางวา ที่ ถ.กำแพงเพชร 2 แขวงลาดยาว เขตจตุจักร

โดยใช้ชื่อที่ทำการว่า สถานีขนส่งผู้โดยสารหมอชิต 2 เนื่องจากเมื่อปี พ.ศ.2536 กรุงเทพมหานคร โดยร้อยเอกฤศดา อรุณวงศ์ ณ อยุธยา และพันเอกวินัย สมพงษ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม ในขณะนั้น ขอความร่วมมือกรมการขนส่งทางบก และ บขส. เพื่อพัฒนาการใช้ประโยชน์พื้นที่ที่ตลาดหมอชิต (สถานีขนส่งแห่งเดิม) ในการจัดสร้างโรงจอดรถและซ่อมบำรุง รถไฟฟ้าระบบขนส่งมวลชนกรุงเทพฯ (B.T.S) สถานีขนส่งแห่งนี้ได้เปิดใช้อย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2541 เป็นต้นมา สถานีขนส่งแห่งนี้เป็นต้นทางและปลายทางของรถโดยสารที่จะเดินทางไปยังภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออกบางเส้นทาง

“สถานีขนส่งผู้โดยสารเป็นจุดสำคัญในการสร้างสุขภาพ และจุดต้อนรับนักท่องเที่ยว สถานีขนส่งผู้โดยสาร คือ หน้าตาของประเทศ หากจัดสถานีขนส่งโดยสารให้เป็นเขตปลอดบุหรี่แล้ว จะเป็นผลดีนานาประการเนื่องจากในแต่ละวันมีผู้เดินทางนับแสนนับล้านคนทั่วประเทศ เป็นทั้งผู้ที่สัญจรไปมาทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เป็นทั้งผู้ที่สัญจรไปมาทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศโดยเฉพาะในช่วงเทศกาลปีใหม่และสงกรานต์จะมีการเดินทางหนาแน่นกันมาก ดังนั้นการจัดสถานีขนส่งให้เป็นเขตปลอดบุหรี่ นอกจากจะเป็นการประกาศเจตนารมณ์ของสถานีขนส่งผู้โดยสารในด้านการเป็นห่วงต่อสุขภาพของผู้สัญจรไปมาแล้ว สถานียังเป็นด่านหน้าหรือ Gate ways ของประเทศในการต้อนรับผู้โดยสารเข้าสู่สถานที่ท่องเที่ยวต่างๆของประเทศไทย” (วุฒิชากิตยาณมิตร, 2552)

ดังนั้น บริษัท ขนส่ง จำกัด จึงมีนโยบายด้านการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ คือ (วุฒิชากิตยาณมิตร, 2552)

1) กำหนดนโยบายให้หน่วยงานภายใต้การดูแลของบริษัท ขนส่ง จำกัด พนักงานตระหนักถึงอันตรายของการได้รับควันบุหรี่มือสองและเห็นความสำคัญของการจัดให้เป็นเขตปลอดบุหรี่

2) ดำเนินโครงการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ เพื่อสร้างต้นแบบสถานีขนส่งผู้โดยสารปลอดบุหรี่ และจะขยายผลไปยังสถานีที่เหลือ ได้แก่ สถานีเอกมัย สถานีสายใต้ใหม่ สถานีขนส่งสุราษฎร์ธานี สถานีหล่มสัก สถานีขนส่งภูเขียว

3) เพื่อรณรงค์ให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้ให้บริการและผู้รับบริการด้านขนส่งมวลชนผู้โดยสาร ผู้ประกอบการ ร้านค้า ประชาชนผู้สัญจรทั่วไป ฯลฯ เกิดการรับรู้และปฏิบัติตามกฎหมายการจัดเขตปลอดบุหรี่ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 17

4) เพื่อให้ผู้ที่สูบบุหรี่มีจิตสำนึกที่ดีในการไม่สูบบุหรี่ในที่สาธารณะ โดยเฉพาะในพื้นที่ขนส่งโดยสารมวลชน

5) จัดสภาพแวดล้อมภายในสถานีส่งผู้โดยสารให้เป็นเขตปลอดบุหรี่ตามที่กฎหมายกำหนด

ในส่วนของกระทรวงคมนาคมได้ให้กำหนดการดำเนินงานด้านการรณรงค์การห้ามไม่สูบบุหรี่ในสถานที่คมนาคม อาทิเช่น สถานีขนส่งโดยสาร รถโดยสารสาธารณะ รถไฟ สนามบิน เป็นต้น ไว้ดังนี้ (ประจักษ์ แก้วกล้าหาญ, 2552)

1) ติดป้ายเครื่องหมายห้ามสูบบุหรี่ที่เห็นชัดเจนบริเวณภายในพื้นที่ผู้โดยสารมาใช้บริการ

2) มีประกาศให้ประชาชนทราบเสียงตามสายเป็นระยะๆ

3) มีระบบเตือนหรือดำเนินคดีกับผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายห้ามสูบบุหรี่

4) หากมีการจัดเขตสูบบุหรี่ก็ต้องเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้

ส่วนการจัดเขตสูบบุหรี่นั้น

1) ต้องไม่อยู่ในบริเวณที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ประชาชนที่อยู่บริเวณข้างเคียง

2) ต้องไม่อยู่ในบริเวณทางเข้าออกเขตปลอดบุหรี่

3) ต้องไม่อยู่ในบริเวณที่เปิดเผยให้เห็นได้ชัดแก่ผู้มาใช้สถานะนั้น

อย่างไรก็ตามการรณรงค์นับตั้งแต่ พ.ศ. 2530 เป็นต้นมานั้น ได้ให้ความสำคัญกับการแสวงหาแนวทางเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยกระตุ้นให้ประชาชนไม่สูบบุหรี่ นอกจากนั้น การรณรงค์ยังได้ให้ความสำคัญกับกลุ่มเป้าหมาย โดยการแบ่งกลุ่มเป้าหมายการสื่อสารออกเป็นกลุ่มย่อยๆ (ปาริชาติ สถาปิตานนท์, 2551, น. 142) เช่น กลุ่มผู้สูบบุหรี่ กลุ่มที่มีความเสี่ยงจะสูบบุหรี่ เป็นต้น ในการสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายนั้นต่างๆ นั้น ได้มีการพัฒนารูปแบบของสัญลักษณ์ ความน่าเชื่อถือ ความน่าสนใจ นำเสนอผ่านในรูปแบบของรูปภาพ สัญลักษณ์ และข้อความ เพื่อให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายในเชิงปฏิบัติ อาจตั้งคำถามเกี่ยวกับการให้ความร่วมมือของผู้ที่ใช้บริการภายในสถานีส่งผู้โดยสารกรุงเทพฯ (หมอซิด) ในความเป็นไปได้หรือไม่ที่จะมีผู้สูบบุหรี่ปฏิบัติตามนโยบายปลอดบุหรี่ภายในสถานีส่งผู้โดยสารกรุงเทพฯ (หมอซิด)

McGuire (1968) (อ้างถึงใน ปาริชาติ สถาปิตานนท์, 2551) มองว่า การเปลี่ยนแปลงมักเกี่ยวข้องกับความสนใจ การจดจำ การยอมรับ การเก็บข้อมูล และการลงมือปฏิบัติ ในขณะที่ Fishbein and Ajzen (1975) (อ้างใน ปาริชาติ สถาปิตานนท์, 2551) เน้นว่าการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงในระดับความเชื่อ ทศนคติ ความตั้งใจ และพฤติกรรมของมนุษย์ ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม จึงเป็นเป้าหมายที่นักรณรงค์ และนักวิชาการด้านการสื่อสารรณรงค์ตั้งเป้าหมายไว้ในเรื่องของความคิดและพฤติกรรมของบุคคล

“คนจำนวนมากเรียกร้องอยากเห็นสังคมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น
คนจำนวนมากอยากเห็นการเปลี่ยนแปลงในสังคมที่ริเริ่มโดยประชาชน
คนจำนวนมากเชื่อมั่นว่า การหันหน้ามาพูดคุยกันจะนำไปสู่การเคลื่อนไหว
ความคิดไปสู่การปฏิบัติ
คนจำนวนมากคาดหวังว่าสื่อมวลชนน่าจะมีพลังในการขับเคลื่อนการ
เปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรม” (ปาริชาติ สถาปิตานนท์, 2551)

จากคำกล่าวข้างต้นทำให้สะท้อนให้เห็นถึง บุคคล และกลุ่มบุคคล มีความสามารถในการร่วมการออกแบบการสื่อสารที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในสังคม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคลนั้นสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างสังคมได้ อีกทั้งสื่อมวลชนน่าจะมีพลังขับเคลื่อนในการช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

จากประเด็นต่างๆ ที่ได้กล่าวมานั้น การรับควันบุหรี่ทั้งทางตรงและทางอ้อม ในการหายใจเอาควันบุหรี่จากการสูบบุหรี่ของคนอื่นเข้าไป จึงถือว่าเป็นปัญหาทางสังคมอย่างหนึ่ง เพราะการสูบบุหรี่ได้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพอากาศในบริเวณนั้น โดยเฉพาะในสถานที่อากาศไม่ถ่ายเท อย่างไรก็ตามการที่ผู้ที่มาใช้บริการภายในสถานีส่งผู้โดยสารกรุงเทพฯ (หมอชิต) จะสามารถปฏิบัติตามโครงการ “สู่สิ่งแวดล้อมประเทศไทยปลอดควันบุหรี่ 100%” หรือ “Towards 100% Smoke Free Environment Thailand” โดยให้สถานีส่งผู้โดยสารกรุงเทพฯ (หมอชิต) เป็นต้นแบบปลอดบุหรี่แห่งแรกในประเทศไทยได้นั้น ในขณะที่สถานีส่งผู้โดยสารกรุงเทพฯ (หมอชิต) เป็นพื้นที่ให้บริการในการเดินทางทั้งทางภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้มีลักษณะประชากรและรูปแบบมาใช้บริการที่แตกต่างกันออกไป ทำให้การเปิดรับ การจดจำ มีความแตกต่างกันหรือไม่ และข้อคิดเห็นของผู้ที่มาใช้บริการภายในสถานีส่งผู้โดยสารกรุงเทพฯ (หมอชิต) ที่มีต่อสื่อรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่นั้นเป็นอย่างไร เมื่อมาพิจารณาถึงลักษณะประชากรศาสตร์แล้วมีความสัมพันธ์กับเปิดรับ การจดจำ สื่อรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ หรือไม่ อย่างไร ทั้งนี้การศึกษาวิจัยเรื่อง “การเปิดรับ การจดจำ และความคิดเห็น ของผู้มาใช้บริการ ที่มีต่อสื่อรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ภายในสถานีส่งผู้โดยสารกรุงเทพฯ (หมอชิต)” จะสามารถนำไปเป็นแนวทางในการวางแผนจัดทำและพัฒนาการใช้สื่อการรณรงค์เพื่อการห้ามไม่สูบบุหรี่ภายในสถานีส่งผู้โดยสารกรุงเทพฯ (หมอชิต) ตลอดจนการเลือกใช้สื่อให้เข้าถึงประชาชนและเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

1.2 ปัญหาวิจัย

1) ผู้ที่มาใช้บริการมีพฤติกรรมในการเปิดรับสื่อรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ภายในสถานีส่งผู้โดยสารกรุงเทพฯ (หมอชิต) อย่างไร

2) ผู้ที่มาใช้บริการมีการจดจำสื่อรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ภายในสถานขนส่งผู้โดยสาร
กรุงเทพฯ (หมอชิต) อย่างไร

3) ผู้ที่มาใช้บริการมีความคิดเห็นต่อสื่อรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ภายในสถานบันเทิง
ผู้โดยสารกรุงเทพฯ (หมอชิต) อย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์

1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมกาเปิดรับสื่อรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ของผู้ที่มาใช้บริการภายใน
สถานีนขนส่งผู้โดยสารกรุงเทพฯ (หมอชิต)

2) เพื่อศึกษาการจดจำสื่อรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ของผู้ที่มาใช้บริการภายในสถานีนสง
ผู้โดยสารกรุงเทพฯ (หมอชิต)

3) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ที่มาใช้บริการต่อสื่อรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ภายในสถานีนขนส่งผู้โดยสารกรุงเทพฯ (หมอชิต)

1.4 สมมติฐานการวิจัย

1) ผู้ใช้บริการภายในสถานียขนส่งผู้โดยสารกรุงเทพฯ (หมอชิต) ที่มีลักษณะทาง
ประชากรศาสตร์แตกต่างกันมีพฤติกรรมการเปิดรับสื่อรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ ที่แตกต่างกัน

2) ผู้ใช้บริการภายในสถานียขนส่งผู้โดยสารกรุงเทพฯ (หมอชิต) ที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์แตกต่างกันมีการจดจำสื่อรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ ที่แตกต่างกัน

3) ผู้ใช้บริการภายในสถานี่ขนส่งผู้โดยสารกรุงเทพฯ (หมอชิต) ที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นที่มีต่อสื่อรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ ที่แตกต่างกัน

4) ผู้ที่มาใช้บริการภายในสถานี่ขนส่งผู้โดยสารกรุงเทพฯ (หมอชิต) ที่มีความถี่ในการใช้บริการที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมการเปิดรับสื่อรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ที่แตกต่างกัน

5) ผู้ที่มาใช้บริการภายในสถานี่ขนส่งผู้โดยสารกรุงเทพฯ (หมอชิต) ที่มีความถี่ในการใช้บริการที่แตกต่างกันมีการจดจำสื่อรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ที่แตกต่างกัน

6) ผู้ที่มาใช้บริการภายในสถานี่ขนส่งผู้โดยสารกรุงเทพฯ (หมอชิต) ที่มีความถึในการใช้
บริการที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นที่มีต่อสื่อรณรงค์เพื่อการ ไม่สูบบุหรี่ที่แตกต่างกัน

7) ผู้ที่มาใช้บริการภายในสถานี่ชนสงฆ์โดยสาร์กรุงเทพฯ (หมอชิต) ที่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมการเปิดรับสื่อรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ที่แตกต่างกัน

8) ผู้ที่มาใช้บริการภายในสถานีนั่งผู้โดยสารกรุงเทพฯ (หมอชิต) ที่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ที่แตกต่างกันมีการจดจำสื่อรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ที่แตกต่างกัน

9) ผู้ที่มาใช้บริการภายในสถานีนขนส่งผู้โดยสารกรุงเทพฯ (หมอชิต) ที่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นที่มีต่อสื่อรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ที่แตกต่างกัน

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1) นักสร้างสรรค์การรณรงค์และองค์กร หน่วยงาน เพื่อการไม่สูบบุหรี่สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยนี้ไปใช้ในการออกแบบสื่อรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ได้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมและกลุ่มเป้าหมาย

2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ สามารถใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนา เลือกใช้สื่อรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ภายในสถานีนขนส่งผู้โดยสารกรุงเทพฯ (หมอชิต) ให้มีประสิทธิภาพต่อการสื่อสารมากยิ่งขึ้น

3) ผู้ที่สนใจในเรื่องนี้ สามารถนำผลการวิจัยในครั้งนี้ ไปอ้างอิง และใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ หรือนำข้อมูลที่ได้ทำการวิจัยในครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในสังคม

1.6 ขอบเขตของการวิจัย

1) ขอบเขตด้านประชากรและพื้นที่

ประชากรที่ในการศึกษานี้ คือ ผู้ที่มาใช้บริการภายในสถานีนขนส่งผู้โดยสารกรุงเทพฯ (หมอชิต) ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป โดยจะแบ่งพื้นที่ในการวิจัยออกเป็น บริเวณที่พักผู้โดยสารสายเหนือ/ ภาคกลาง/ สายตะวันออก ชั้น 1 ของอาคารสถานีนขนส่งผู้โดยสารกรุงเทพฯ (หมอชิต), บริเวณที่พักผู้โดยสารสายตะวันออกเฉียงเหนือ (อีสาน) ชั้น 3 ของอาคารสถานีนขนส่งผู้โดยสารกรุงเทพฯ (หมอชิต) และบริเวณภายนอกอาคารสถานีนขนส่งผู้โดยสารกรุงเทพฯ (หมอชิต)

2) ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นการศึกษาถึง พฤติกรรมการเปิดรับ การจดจำ และความคิดเห็นของผู้ที่มาใช้บริการที่มีต่อการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ ผ่านช่องทางการสื่อสารประเภท ป้ายประกาศเตือนในการห้ามสูบบุหรี่ ป้ายเครื่องหมายห้ามสูบบุหรี่ และสื่อบุคคล คือ ระบบเตือนจากเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย ประจำสถานีนขนส่งผู้โดยสารกรุงเทพฯ (หมอชิต)

3) ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะการศึกษาวิจัยอยู่ในระหว่าง เดือนมกราคม-เดือนธันวาคม 2553

1.7 นิยามศัพท์

พฤติกรรม的开รับ หมายถึง ผู้ที่มาใช้บริการภายในสถานีส่งผู้โดยสารกรุงเทพฯ (หมอชิต) ได้ดู และได้อ่าน สื่อรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ ภายในบริเวณพื้นที่ที่มีการติดตั้งสื่อรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ภายในสถานีส่งผู้โดยสารกรุงเทพฯ (หมอชิต)

การจดจำ หมายถึง ผู้ที่มาใช้บริการภายในสถานีส่งผู้โดยสารกรุงเทพฯ (หมอชิต) สามารถระลึกถึงสื่อรณรงค์เพื่อการห้ามสูบบุหรี่ได้หรือไม่ และสามารถจดจำสื่อรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ได้แก่ ป้ายเครื่องหมายในการห้ามสูบบุหรี่ และการพูดตักเตือนจากเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยภายในสถานีส่งผู้โดยสารฯ ที่อยู่ภายในสถานีส่งผู้โดยสารกรุงเทพฯ (หมอชิต)

ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึกของผู้ที่มาใช้บริการภายในสถานีส่งผู้โดยสารกรุงเทพฯ (หมอชิต) ที่มีต่อสื่อรณรงค์เพื่อการห้ามสูบบุหรี่ที่อยู่ภายในสถานีส่งผู้โดยสารกรุงเทพฯ (หมอชิต) ทั้งนี้ความคิดเห็นมีอยู่ 3 ข้อด้วยกันคือ

1) ความเหมาะสม คือ สื่อรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่นั้นอยู่ในจุดตำแหน่งที่สามารถมองเห็นได้ง่าย และมีความชัดเจน

2) ความน่าเชื่อถือ คือ สื่อรณรงค์ที่ปรากฏภายในสถานีส่งผู้โดยสารกรุงเทพฯ (หมอชิต) สามารถเชื่อว่าเป็นสถานีส่งผู้โดยสารที่ปลอดบุหรี่ 100% และมีโทษปรับ 2,000 บาท เมื่อมีผู้ละเมิด และเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย สามารถทำให้ผู้สูบบุหรี่ไม่สูบบุหรี่ได้

3) กระตุ้นให้เกิดการรับรู้และปฏิบัติตาม คือ สื่อรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ที่อยู่ภายในสถานีส่งผู้โดยสารฯ ทำให้ทราบว่าสถานีส่งผู้โดยสารปลอดบุหรี่ 100% สามารถทำให้ผู้ที่สูบบุหรี่ไม่สูบบุหรี่ในสถานีส่งผู้โดยสารกรุงเทพฯ (หมอชิต) และสื่อรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ภายในสถานีส่งผู้โดยสารฯ สามารถย้ำเตือนให้รู้ว่าเป็นสถานีส่งผู้โดยสารปลอดบุหรี่ 100% และสามารถรับรู้ได้โดยทันทีว่าเป็นพื้นที่ปลอดบุหรี่เมื่อเข้ามาใช้บริการภายในสถานีส่งผู้โดยสารฯ

ผู้ให้บริการ หมายถึง ประชาชนที่เดินทางโดยระบบขนส่งมวลชนของสถานีส่งผู้โดยสารกรุงเทพฯ (หมอชิต)

สื่อรณรงค์ห้ามสูบบุหรี่ หมายถึง ประเภทของป้ายเครื่องหมายการห้ามสูบบุหรี่ ได้แก่ ป้าย “สถานีส่งผู้โดยสารเป็นเขตปลอดบุหรี่ ตามกฎหมาย ฝ่าฝืนมีโทษปรับ 2,000 บาท” และป้าย “สัญลักษณ์ในการห้ามสูบบุหรี่” และสื่อบุคคลคือ ระบบเตือนจากเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย ประจำสถานีส่งผู้โดยสารกรุงเทพฯ (หมอชิต) รวมถึงองค์ประกอบของสื่อรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ ได้แก่ สถานที่ติดตั้งข้อความรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ ข้อความที่อยู่ในป้ายเครื่องหมายในการห้ามสูบบุหรี่ สัญลักษณ์และสี

สถานีขนส่งผู้โดยสารกรุงเทพฯ หมายถึง ระบบขนส่งมวลชนที่ให้บริการประชาชน
ในงานวิจัยนี้คือ สถานีขนส่งผู้โดยสารกรุงเทพฯ (หมอชิต)